

Reflexe Forfestu 2011

Poslední červnovou neděli dozněly v novogotickém chrámu sv. Mořice v Kroměříži poslední tóny 22. ročníku mezinárodního festivalu Forfest a dozněla slova manažerky festivalu Zdenky Vaculovičové k posluchačům na rozloučenou. Co se na letošním Forfestu událo? Kam se bude dále ubírat tento ojedinělý projekt současného hudebního a výtvarného umění s duchovním zaměřením?

Festival tentokrát nepřekvapil novým formátem. Některé typy programů zůstaly pro Forfest charakteristické, některé byly minimalizovány či opuštěny.

V drtivé míře převládaly živé koncerty, kterých bylo sedmnáct, z toho devět recitálů, dva autorské koncerty, tři vystoupení ansámbľů, dvě produkce elektroakustické a počítačové hudby a jeden multimediální program. V případě živých koncertů se někdy prolínal jeden formát s druhým, takže vystoupení ansámbľu, recitál nebo program s EA a počítačovou hudbou byly současně autorskými pořady.

Kromě toho se uskutečnil jeden autorský pořad z nahrávek k životnímu jubileu Pavla Blatného a čtyři vernisáže výstav: prací na papíře italské výtvarnice Tommasiny Squadrito, která za celou dobu pobytu v Kroměříži nevynechala jediný koncert Forfestu, obrazů na téma Kosmos-barvy-energie Dany Puchnarové z Palackého univerzity, skleněných výtvarných objektů-soch Marka Trizuljaka, jež byly přímo na místě rozezvučeny, zvuk zachycen, počítačově zpracován a na místě přetvořen Michalem Ratajem v autentickou, jen částečně improvizovanou počítačovou hudbu, a konečně grafické a literární tvorby Bohuslava a fotografií Daniela Reynkových.

Dalšími doprovodnými akcemi bylo bienální mezinárodní kolokvium na téma Duchovní proudy v současném umění (referujeme na jiném místě), tisková konference a setkání hostů a managementu festivalu s nejvyššími představiteli města Kroměříže.

Co tedy na letošním Forfestu zaujalo nejvíce?

Z violoncellového recitálu Nicolý Baroního (San Marino) především výběr ze Zadig 21 capricci pro sólové violoncello Massimiliana Messierího (moderní zvuk, bohatá paleta tónů, široký výrazový diapason mezi pohráváním si s tichounce dýchajícími alikvoty, dynamickými a výrazovými boulemi, občasnými minimalistickými postupy a divokými emočními poryvy a gradacemi) a Schatten, Klammern, Echoes Carla Benziho pro violoncello a live elektroniku (působivá, emočně rvavá, úžasná skladba, přitom vytvořená jednoduchými prostředky; žádná věda, žádný systém, jen prvoplánové emoční plochy; elektronika obsluhovaná Messierim byla pro Sněmovní sál Arcibiskupského zámku citelně předimenzovaná, ale skladba se mně líbila právě pro přímot a monolitčnost; v závěru al niente za pomoci elektroniky).

Elena Letňanová (SR) na Forfestu, a myslím, že i na svých nečetných klavírních recitálech na Slovensku a čtenějších v zahraničí, vždy překvapí něčím nekonvenčním. Její vzdělání pianistické (docentka), muzikologické (PhDr.) a dokonce i filozofické a technické ji zformovalo v nevšední osobnost. Bývá požitek naslouchat jejím koncertním produkcím. Z jejího programu mě velmi oslovilo Šest epigramů Miro Bázlika (SR) (pomalu sázené klastry, se kterými si interpretka doslova hrála, jemná figurativní drobnokresba, chytře použitá malá aleatorika v levé ruce či dvoj-linie na společném rytmickém modelu) a výběr šesti miniatur z Dvaceti tří zátiší Petera Grahama (s výjimkou dvou doteky hudby a ticha).

Německý violoncellista Friedrich Gauwerky exceloval v třívěté Sonátě pro violoncello sólo Yorka Höllera a před 30 lety dokončené In Friendship Karlheinz Stockhausena. I většina jeho dalšího programu zněla hodně zajímavě, ale en block na mikrofon ohlášeným změnám v programu nebylo rozumět.

Z recitálu flétnisty a skladatele Daniela Kessnera (USA) a jeho paní, klavíristky Dolly Kessner bych vyzdvihl především klavírní Terra Oscura Nicolase Zourabichviliho, francouzského skladatele gruzínského původu (převažující temné barvy, různě dlouhé plochy jakoby náhodně pokládaných, nádherně vymyšlených akordů

asymetricky střídáných s různě dlouhými, quasi impresionistickými plochami běhů rozstříknutých do prostoru) a komorní kantátu In the Center Daniela Kessnera pro mezzosoprán, smyčcové kvarteto a klavír. Kessnerova skladba zazněla na Forfestu ve světové premiéře v roce 2 000, ale to, co s ní tentokrát provedli Kristýna Valoušková, smyčcové kvarteto pod vedením primária Davida Mimry a klavíristka Dolly Kessner (nešlo o kompoziční remake), to se nedá nazvat jinak než senzace letošního Forfestu (neskutečně přirozené a samozřejmé modelování skladby, úžasné, jak Valoušková dokázala tvarovat hlas, skvěle vystavěná tektonika).

Sopranistka Markéta Dvořáková byla protagonistkou dalšího koncertu. Spolu se souborem Collegium Arion řízeným Vítem Spilkou provedli vynikajícím způsobem program, ve kterém se střídaly skladby různého obsazení, stáří i poetiky: posthumně premiérované dílo Madrigaly léta Petra Pokorného, téměř už půlstoletí starý 2. smyčcový kvartet Zdeňka Lukáše, Epigramy pro smyčcové kvarteto Františka Fialy a nikoli neznámý, i když jedno z posledních děl Petra Ebena, Klavírní kvintet.

Autorský večer Františka Emmerta patřil k vrcholům Forfestu 2011. Jednak díky samotným kompozicím spojujícím v sobě vrcholnou kompoziční a instrumentační techniku, uměleckou a osobnostní vyzrálost autora, svébytné, typicky emmertovské kompoziční splynutí sakramenta hudby, étosu, éterična i vášně, jednak díky výkonům Emmertových oddaných interpretů - sopranistky Janky Tajovské Krajčovičové, houslového mága Milana Pały (SR), varhaníka Marka Pały (SR) a violoncellisty Štěpána Filípka. Každá ze skladeb měla jiskru, ducha, hloubku a obdivu hodnou architekturu. Přesto jako top bych vybral technicky i kompozičně ekvilibristickou Roušku Veroniky pro sólové housle a Hlas plesania a spasenia pro soprán a housle na vybrané úryvky ze Žalmu 118 přebásněného do slovenštiny pravděpodobně Milanem Ráfusem (filozofie, pokora, nádherná hudba). Cítil jsem jako symbolické, že těsně předtím, než skladba začala, se rozezvučely majestátní svatomořické zvony. Interprety to nerozhodilo. Pokorně a se skloněnou hlavou vyčkali, až majestát dozní, a do posledního zvuku zasadili první tóny velebné Emmertovy skladby. Bylo načasování

zvonů do začátku skladby pouhá náhoda? Nebo projev Boží Přítomnosti?

Autorský večer onemocnělé Ivany Loudové byl jedinečný také díky skladbám a přesvědčivým, oddaným interpretům. Zaznělo sedm kompozic různé formy, obsazení, duraty, poetiky i určení z rozmezí let 1961-2002. Z prvního, předsametového období bylo jedinečné provedení jednovětého Smyčcového kvarteta č. 2 Památce Bedřicha Smetany (výrazové protipóly od tichého, zasněného a prosluněného až k místům divoce rvavým, freneticky vybičovaným; nádherná klenba; interpreti vložili do skladby celou svou duši, skvěle dílo propracovali, včetně míst, kde se zdánlivě nic neděje, vše mělo své místo a čas; soubor s primáriem Davidem Danelem se předvedl jako skvěle sehraný, i když Anna Veverková jako sekundistka jen zaskakovala, snad i dýchali společně; závěr byl v naprosté kontemplaci - hráči dokázali zůstat v klidu a napětí do poslední dlouhé sekundy). Stejně skvěle byla zahrána třívětá Sonáta pro housle a klavír (líbezná 1. věta s objevujícími se a zanikajícími dynamickými a výrazovými vlnami; silně dramaticky vypjatá 2. věta; prokomponovaná 3. věta s konfliktními plochami kontrastujícími s plochami poetickými a zpěvnými; houslistka Anna Veverková hrála nádherně čistě, rytmicky, výborně frázovala, skvělá technika obou rukou; klavírista Jan Dušek má výbornou techniku, projevil se jako citlivý partner). Z druhého, posttotalitního období mě silně zkoncentrovala Planeta ptáků II pro housle a elektroniku, část z cyklu meditací věnovaných památce O. Messiaena (elektronika vytvářela zajímavý homogenní zvuk asociující symfonický orchestr, byla prokomponovaným partnerem houslí; housle tvořily spíše krátká barevná jádra; zajímavé místo vytvořila poměrně dlouhá „mezihrová“ plocha samotné elektroniky, k níž se housle připojily zprvu nenápadně, až daly rozkvést klenuté melodii; zpěv ptáků byl stylizován spíše popisně - kladl jsem si otázku, nakolik skladatelka zamýšlela jejich přepisem napodobit Messiaenův styl).

Z kytarového recitálu Williama Feasleyho (USA) mě velmi zaujala premiérovaná skladba Vojtěcha Mojžiše Impetus a kompozice Jose Lezcana Homenaje a un Cubanaso a Petera W. Madlema The Pateroller Sonata.

K recitálu mladičké polské houslistky Anny Zielińskiej za doprovodu elektroniky, kterou si sama obsluhovala, se dá říct jediné: je to všestranně výborně připravená umělkyně s mimořádným vztahem k nejavantgardnější současné hudbě. I když elektronika není pro její moderní projev determinující, přece jen je médiem, které ráda, poučeně a s citem pro míru využívá.

Na recitálu violisty Jana Řezníčka a pianisty Eduarda Spáčila hodnotím, že oba umělci se soustavně věnují provádění kompozic současné rakouské a německé skladatelské obce. 23. června uvedli ve světové premiéře skladbu předloni dokončenou, Sonátu pro violu a klavír Wolframa Wagnera (autor oslňuje i v těch nejtěžších polohách, styl živelný, spíše prokofjevovsko-šostakovičovský; violista vládne nádherným tónem, flažolety jak hedvábí, rozvibrovaná melodika; klavírista žel nezavřel úplně víko nástroje a zvuk klavíru byl místy nepříjemně dominantní; výsledný dojem poněkud zkazilo laciné závěrečné glissando v klavíru). V reprezentativním podání zazněly také stylově různorodé skladby dvou dalších Rakušanů - Maximiliana Kreuze a Horsta Ebenhöha, Gisberta Näthera z Německa, Kanadanů Philipa McConnella a Alexandra Rapoportu a našeho Pavla Slezáka.

Kristýna Valoušková, flétnistka Zuzana Bandúrová a violista Ondřej Štochl (neboli obměněný soubor Konvergence) připravili program blížící se ve vrchovaté míře původní ideji Forfestu - prosycený laskavými, pohlazení přinášejícími spirituálními výjevy, ať už zamýšlenými nebo pouze asociujícími spirituální témata. Pro posluchače byl určitě obohacující průvodní komentář O. Štochla. V excelentním podání zazněly povětšinou jemně modelované a v převažující tichounké rovině se odvíjející skladby Vlastimila Matouška Via prophetiae (Cesta prorocství) pro hlas a tibetský zvonec, použitý zpěvačkou v průběhu skladby i s drobnou choreografickou akcí (nádherná quasi chorální melodie), Voice pro sólovou flétnu od Tóru Takemitsu z Japonska (relativně nové techniky hry prostrádané občasným parlandem), C'est un jardin secret... pro sólovou violu tvůrce spektrální hudby, Francouze Tristana Muraila (bohužel tato skladba ještě nepatří mezi ty, v nichž využil náročnou spektrální skladebnou techniku), jemné, krásné a plaché Plaché stíny Marka Kopelenta pro hlas a violu na verše

Bohuslava Reynka (skladba nechtě, ale o to úžasněji korespondovala s výstavou prací Bohuslava a Daniela Reynkových), Vertical Song I pro sólovou flétnu od dalšího Japonce, Toshio Hosokawy (nejdynamičtější skladba programu; vynalézavě použity takové způsoby hry, které mě přinutily požádat mladičkou interpretku o jejich notový zápis). Na závěr se interpreti spojili ve čtyřvětém De Profundis vynikající slovenské skladatelky žijící ve Švýcarsku Iris Szeghy. Zazněla skladba vroucí, pokojná i rezistentní, se srdcem otevřeným dokořán k Tvůrci a Vesmíru, zhmotnělá krása vyzrazující hlubokou intimitu našeho dialogu s Přítelem Bohem.

Závěrečný koncert Forfestu byl svěřen Wallingerovu kvartetu a trojici kompozic. Čtyřvětý kvartet Jiřího Matyše se v úvodních třech větách nesl v soustředěně vážném, teskném, filozofickém duchu. Teprve finále se rozeznělo návaly prudce rozechvělými. Matysův kvartet je krásná, pokojná hudba bez stínu agresivity či nepokoje. Jednovětý 2. smyčcový kvartet Pavla Zemka mě doslova ohromil originálním kompozičním nápadem - převažujícími plochami pizzicat v sólech, skupinách i tutti (dokonce v polyfonních úsecích), a jen ve zkratkách využívajícími hru coll' arco. Zemek tím docílil klenuté stavby, homogenního tvaru a výrazné koncentrace udržované po celou skladbu. 5. smyčcový kvartet Davida Matthewse z Britského království byl nesen podobně jako předchozí díla v meditativním rázu, ale už ne tak kontemplativním. V díle se častěji objevovaly vzrušené gradační vlny znamenitě kontrastující s moderně utvářenou lyrikou a zajímavě vymodelovanou polyfonií.

Původně jsem zamýšlel podrobit letošní Forfest kritice. Zazlival jsem organizátorům, že stále více zařazují do programů skladby normální, světské, a tím vzdalují Forfest jeho zaměření.

S téměř dvoutýdenním odstupem však ve mě převládl pocit, že díky právě těm několika programům prolnutým nepředstíranou duchovností až mystikou, jakými byly zcela nebo do určité míry autorské koncerty Františka Emmerta, Ivany Loudové, Daniela Kessnera, Nicolase Zourabischviliho, Rudolfa Růžičky nebo vedle nich některé jedinečné kompozice v

programech Eleny Letňanové, Jana Řezníčka, Collegia Arion, Wallingerova či FAMA kvarteta, Konvergence a některých dalších, zůstal festival přece jen věrný původní ideji vytýčené undergroundovými předsametovými „sedánkami“, jež Forfestu předcházely.

Přesto bych doporučil zvážit: Forfest se pravděpodobně nikdy nestane (a bude tak lépe) běžným festivalem soudobé hudby. Jeho budoucnost vidím nadále v soudobé neliturgické duchovní tvorbě. (Tím nevylučuji uměřené zařazení nových liturgií, nejlépe různých denominací.)

Stálo by za zvážení další drobné snížení počtu akcí. Zato zlepšení propagace. Chápu ovšem, že při dnešní bezhlavé komercializaci kultury, grantové politiky státních i nestátních institucí a duchovního života společnosti vůbec a při barbarském osekávání finančních prostředků na nekomerční kulturní projekty, a na druhé straně miliardovém hýření jinde se velké zázraky dělat nedají.

Velkou slabinou festivalu zůstává ozvučení mluveného slova jak ve Sněmovním sále kroměřížského Arcibiskupského zámku, tak ve sv. Mořici. Bez ozvučení, ale i s ním se mluvené slovo stávalo nesrozumitelným. (Například na paralelně probíhajícím festivalu Janáčkovy Hukvaldy bylo ozvučení umělců i moderátora v amfiteátru hukvaldské obory oproti minulým ročníkům dokonalé - údajně nijak zvlášť technicky a finančně náročné a snadno instalovatelné a demontovatelné.)

Slabinou festivalu z technických důvodů zůstává také informovanost návštěvníků o změnách v programu koncertů. Změny oznamované na mikrofon manažerkou festivalu en block před koncertem však byly pro nás nahluchlé většinou nepoužitelné. Printová podoba je jednoznačně vhodnější. Příkladem správného informování byly tištěné programy k některým vystoupením, obzvláště dvoustránkový text ke koncertu Konvergence s přesným programem i textem skladeb se zpěvem.

Forfest i přes výhrady zůstává jedinečným a zatím i bezkonkurenčním projektem současné české, evropské a

v sondách také světové nELITURGICKÉ duchovní vážné hudby. Tentokrát chyběly exhibující, excentrické produkce „art pour art“, které v minulých ročnících upoutávaly vtipem anebo iritovaly absencí smyslu.

Byli jsme svědky celé řady kompozičně i duchovně velmi zajímavých kompozic. A také vynikajících interpretačních výkonů. Co je důležité, umělci se stávali skutečnými INTERPRETY, zapálenými mluvčími TVŮRCŮ, jejichž díla si pro svá vystoupení zvolili.

Věřme, že je to předzvěstí doby, kdy se i spirituálně založené skladby, jaké zazněly třeba na letošním festivalu, dostanou ke svým posluchačům a zdomácní i mimo pódia Forfestu.

Jan Grossmann

Obr. 3 Stefan Kunath (Amore), foto Jana Hlavová.

Nutno konstatovat, že celá opera byla napsána s obrovskou pokorou vůči Monteverdihovo době, v žádném případě se nejedná o jakékoli laciné imitace. Oba autoři staré opery znají a vědí, že byly tehdy psány převážně v g moll a B dur. Jedním z nejčastějších harmonických postupů je proto tradiční přechod z g moll přes sedmý stupeň do B dur, který se také několikrát objevil. Minimal, který zazněl (dal bych přednost termínu redukcionismus před minimalismem), je metodou, kterou vyvinula autorská dvojice Hanzlík–Zouhar za deset či patnáct let spolupráce. Je to hudební materiál vokálně velmi dobře zpívatelný a poslouchatelný. Nejedná se rozhodně o čistý minimalismus, je to hudba interpretačně i posluchačsky atraktivní, což bylo na předpremiéře ostatně vidět: zpěváci zpívali a hráli s radostí, své role si vysloveně užívali a diváci s nimi. Obdivovali

jsem například sborový madrigal *Che non senta*, jenž byl skutečně virtuózně interpretován. Výborné byly všechny sólové pěvecké výkony, zejména Dafne (Andrea Priechodská), Venere (Jana Wallingerová) a Amore (Stefan Kunath), rovněž souhra s hudebníky byla skvělá.

Po režijní stránce byla inscenace též velmi dobře zvládnutá, využívala přirozené dispozice Mozartova sálu brněnské Reduty, poněkud předimenzovaný mi připadal pouze úvodní výstup Satira. Průvodce dějem k příběhu Dafne patří, jen bych částečně redukoval úvodní proslov a nastínění nadcházejícího děje.

Závěrem lze říci, že kdyby se opera *La Dafne* Tomáše Hanzlíka a Vity Zouhara dostala na jakýkoliv mezinárodní festival, může směřle konkurovat současným minimalistickým či redukcionistickým operám tvůrců jako je Philip Glass nebo John Adams. *La Dafne* je zkomponována inteligentně a s obrovskou erudicí, autorský rukopis je jednoznačný a rozpoznatelný. Dodejme, že být původní v rámci tohoto typu komponování je velice těžké.

Když jsem po slavnostní předpremiéře gratuloval Vítu Zouharovi, řekl jsem mu: „Cítím se jako Giulio Caccini, když slyšel Monteverdihovo Orfea, čili záročili jste všechno, co se záročít dalo a způsob, jakým jste to učinili, si zaslouží hlubokou poklonu.“

Tomáš Hanzlík – Vít Zouhar: *La Dafne*, libreto: Ottavio Rinuccini, Rocc, Tomáš Hanzlík, Vít Zouhar, režie: Rocc, dirigent: Ondřej Olos, scéna a kostýmy: Rocc a Vendula Johnová, pohybová spolupráce: Štefan Capka. Osoby a obsazení: Andrea Priechodská (Dafne), Petr Levíček (Apollo), Stefan Kunath (Ovidio/Amore), Jana Wallingerová (Venere), David Nykl (Nunzio), Sergej Sanža (Satiro). Ondřej Olos (varhanní pozitiv), Marek Kubát (theorba), Josef Klíč (violoncello). Slavnostní předpremiéra ND Brno, 21. 6. 2011, Mozartův sál Divadla Reduta, Brno.

Reflexe Forfestu 2011

JAN GROSSMANN

Poslední červnovou nedělí dozněly v novogotickém chrámu sv. Mořice v Kroměříži poslední tóny 22. ročníku mezinárodního festivalu Forfest a dozněla slova manažerky festivalu Zdenky Vaculovičové k posluchačům na rozloučenou. Co se na letošním Forfestu událo? Kam se bude dále ubírat tento ojedinelý projekt současného hudebního a výtvarného umění s duchovním zaměřením?

Festival tentokrát nepřekvapil novým formátem. Některé typy programů zůstaly pro Forfest charakteristické, některé byly minimalizovány či opuštěny. V drtivé míře převládaly živé koncerty, kterých bylo sedmáct, z toho devět recitálů, dva autorské koncerty, tři vystoupení ansámblů, dvě produkce elektroakustické a počítačové hudby a jeden multimediální program. V případě živých koncertů se někdy prolínal jeden formát s druhým, takže vystoupení ansámblu, recitál nebo program s EA a počítačovou hudbou byly současně autorskými pořady. Kromě toho se uskutečnil jeden autorský pořad z nahrávek k životnímu jubileu Pavla Blatného a čtyři vernisáže výstav: prací na papíře italské výtvarnice Tommasiny Squadrito, která za celou dobu pobytu v Kroměříži nevynechala jediný koncert Forfestu, obrazů na téma *Kosmos-barvy-energie* Dany Puchnarové z Palackého univerzity, skleněných výtvarných objektů Marka Trizuljaka, jež byly přímo na místě rozezvuceny, zvuk zachycen, počítačově zpracován a na místě přetvořen Michalem Ratajem v autentickou, jen částečně improvizovanou počítačovou hudbu, a konečně knih Bohuslava a fotografií Daniela Reynkových. Dalšími doprovodnými akcemi bylo bienální mezinárodní kolokvium na téma *Duchovní proudy v současném umění* (viz zpráva J. Vrkoče v tomto čísle OM), tisková konference a setkání hostů a managementu festivalu s nejvyššími představiteli města Kroměříže.

Co tedy na letošním Forfestu zaujalo nejvíce? Z violoncellového recitálu Nicolý Baroniho (San Marino) především výběr ze *Zadig 21 capricci* pro sólové violoncello Massimiliana Messieriho (moderní zvuk, bohatá paleta tónů, široký výrazový diapason mezi pohráváním si s tichoune dýchajícími alikvoty, dynamickými a výrazovými boulemi, občasnými minimalistickými postupy a divokými emočními porvy a gradacemi) a *Schatten, Klammern, Echoes* Carla Benzho pro violoncello a live elektroniku (působivá, emočně rvavá, úžasná skladba, přitom vytvořená jednoduchými prostředky; žádná věda, žádný systém, jen prvoplánově emoční plochy; elektronika obsluhovaná Messierim byla pro Sněmovní sál Arcibiskupského zámku citelně předimenzovaná, ale skladba se mi líbila právě pro přímot a monolitnost; v závěru *al niente* za pomoci elektroniky).

Elena Letňanová (SR) na Forfestu, a myslím, že i na svých nečetných klavírních recitálech na Slovensku a čtenějších v zahraničí, vždy překvapí něčím nekonvenčním. Její vzdělání klavíristické, muzikologické a dokonce filozofické a technické ji zformovalo v nevsední osobnost. Bývá požitekem naslouchat jejím koncertním produkcím. Z jejího programu mě velmi oslovilo *Šest epigramů* Miro Bázlika (SR), které tvořily pomalu sázené klastry, se kterými si interpretka doslova hrála, jemná figurativní drobnokresba, chytře použitá malá aleatorika v levé ruce či dvojlinie na společném rytmickém modelu a výběr šesti miniatur z *Dvacetí tří zátiší* Petera Grahama, s výjimkou dvou doteky hudby a ticha.

Německý violoncellista Friedrich Gauwerky exceloval v trvité *Sonátě* pro violoncello solo Yorka Höllera a před třiceti lety dokonponované *In Friendship* Karlheinz Stockhausena. I většina jeho dalšího programu zněla hodně zajímavě, ale *en block* na mikrofon ohlášeným změnám v programu nebylo rozumět.

Obr. 1 Michal Rataj a Znějící objekty Marka Trizuljaka. foto: Václav Vaculovič

Z recitálu flétnisty, dirigenta a hlavně skladatele Daniela Kessnera (USA) a jeho paní, klavíristky Dolly Kessner bych vyzdvíhl především klavírní *Terra Obscura* Nicolase Zourabichvilho de Pelken, francouzského skladatele gruzinského původu (převažující temné barvy, různé dlouhé plochy jakoby náhodně pokládaných, nádherně vymyšlených akordů asymetricky střídaných s různě dlouhými, quasi impresionistickými plochami během rozstříknutých do prostoru) a komorní kantátu *In the Center* Daniela Kessnera pro mezzosoprán, smyčcové kvarteto a klavír. Kessnerova skladba zazněla na Forfestu ve světové premiéře v roce 2000, ale to, co s ní tentokrát provedli Kristýna Valoušková, smyčcové kvarteto pod vedením primária Davida Mimry a klavíristka Dolly Kessner (nešlo o kompoziční remake), to se nedá nazvat jinak

než senzace letošního Forfestu (neskutečně přirozené a samozřejmě modelování skladby, úžasné, jak Valoušková dokázala tvarovat hlas, skvěle vystavěná tektonika).

Sopranistka Markéta Dvořáková byla protagonistkou dalšího koncertu. Spolu se souborem Collegium Arion řízeným Vitem Spilkou provedli vynikajícím způsobem program, ve kterém se střídaly skladby různého obsazení, stáří i poetiky: posthumně premiérované dílo *Madrigaly léta* Petra Pokorného, téměř už půlstoletí starý *2. smyčcový kvartet Zdeňka Lukáše, Epigramy* pro smyčcové kvarteto Františka Fialy a *Klavírní kvintet* Petra Ebena, jedno z jeho posledních děl.

Autorský večer Františka Emmerta patřil k vrcholům Forfestu 2011. Jednak díky samotným kompozicím spojujícím v sobě vrcholnou

Na recitálu violisty Jana Reznicka a pianisty Eduarda Spáčila oceňují, že oba umělci se soustavně věnují provádění kompozic současné rakouské a německé skladatelské obce. 23. června uvedli ve světové premiéře skladbu předloni dokončenou, *Sonátu* pro violu a klavír Wolframa Wagnera (autor oslňuje i v těch nejtíšších polohách, styl živelný, spíše prokofjevovsko-šostakovičovský; violista vládne nádherným tónem, flázolety jak hedvábi, rozvibovaná melodička; klavírista žel nezavřel úplně víko nástroje a zvuk klavíru byl misty nepřijemně dominantní; výsledný dojem poněkud zkazilo laciné závěrečné glissando v klavíru). V reprezentativním podání zazněly také stylově různorodé skladby dvou dalších Rakušanů – Maximiliana Kreuze a Horsta Ebenhöha, Gisberta Näthera z Německa, Kanaďanů Philipa McConnella a Alexandra Rapoporty a našeho Pavla Slezáka.

Kristýna Valoušková, flétnistka Zuzana Bandúrová a violista Ondřej Štochl (neboli obměněný soubor *Konvergence*) připravili program blížící se ve vrchovaté míře původní ideji Forfestu – prosycený laskavými, pohlazení přinášejícími spirituálními výjevy, ať už zamýšlenými nebo pouze asociujícími spirituální témata. Pro posluchače byl určitě obohacující průvodní komentář O. Štochla. V excelentním podání zazněly povětšinou jemně modelované a v převažující tichoučké rovině se odvíjející skladby Vlastimila Matouška *Via prophetiae (Cesta prorocí)* pro hlas a tibetský zvonec, použít zpěvačkou v průběhu skladby i s drobnou choreografickou akcí (nádherná quasi chorální melodie), *Voice* pro sólovou flétnu od Toru Takemitsu z Japonska (relativně nové techniky hry prostrádané občasným parladem), *C'est un jardin secret...* pro sólovou violu tvůrce spektrální hudby, Francouze Tristana Muraila (bohužel tato skladba ještě nepatří mezi ty, v nichž využil náročnou spektrální

skladebnou techniku), jemné, krásné a plaché *Plaché stíny* Marka Kopelenta pro hlas a violu na verše Bohuslava Reynka (skladba nechtěně, ale o to úžasněji korespondovala s výstavou prací Bohuslava a Daniela Reynkových), *Vertical Song I* pro sólovou flétnu od dalšího Japonce, Toshio Hosokawy (nejdynamičtější skladba programu; vynalézavě použity takové způsoby hry, které mě přinutily požádat mladickou interpretku o jejich notový zápis). Na závěr se interpreti spojili ve čtyřvětém *De Profundis* vynikající slovenské skladatelky žijící ve Švýcarsku, Iris Szeghy. Zazněla skladba vroucí, pokojná i rezistentní, se srdcem otevřeným dokořán k Tvůrci a Vesmíru, zhmotnělá krása vyzrazující hlubokou intimitu našeho dialogu s Přitelem Bohem.

Závěrečný koncert Forfestu byl světen Wallingerovu kvartetu a trojici kompozic. Čtyřvětý kvartet Jiřího Matyše se v úvodních třech větách nesl v soustředěné vážném, teskném, filozofickém duchu. Teprve finále se rozeznělo návaly prudce rozechvělými. Matysův kvartet je krásná, pokojná hudba bez stínu agresivity či nepokoje. Jednovětý 2. *smyčcový kvartet* Pavla Zemka mě doslova ohromil originálním kompozičním nápadem – převažujícími plochami pizzicat v sólech, skupinách i tutti (dokonce v polyfonních úsecích), a jen ve zkratkách využívajícími hru *coll'arco*. Zemek tím docílil klenuté stavby, homogenního tvaru a výrazné koncentrace udržované po celou skladbu. 5. *smyčcový kvartet* Davida Matthewse z Britského království byl nesen podobně jako předchozí díla v meditativním rázu, ale už ne tak kontemplativním. V díle se častěji objevovaly vzrušené gradační vlny znamenité kontrastující s moderně utvářenou lyrikou a zajímavě vymodelovanou polyfonií.

Původně jsem zamýšlel podrobit letošní Forfest kritice. Zazlival jsem organizátorům stále větší sekularizaci dramaturgie, stále výraznější zařazo-

vání skladeb „normálních“, světských, a tím vzdalování Forfestu od jeho původního zaměření.

S téměř dvouletým odstupem však ve mně převládá pocit, že díky právě těm několika programům prolutým nepředstíranou duchovností až mystikou, jakými byly zcela nebo do určité míry autorské koncerty Františka Gregora Emmerta, Ivany Loudové, Daniela Kessnera, Nicolase Zourabischviliho, Rudolfa Růžičky nebo vedle nich některé jedinečné kompozice v programech Eleny Letňanové, Jana Reznicka, Collegia Arion, Wallingerova či FAMA kvarteta, *Konvergence* a některých dalších, zůstal festival přece jen věrný původní ideji vytýčené undergroundovými předsametovými „sedánky“, jež Forfestu předcházely.

Přesto bych doporučil zvážit: Forfest se pravděpodobně nikdy nestane (a bude tak lépe) běžným festivalem soudobé hudby. Jeho budoucnost vidím nadále v soudobé neliturgické duchovní tvorbě. (Tím nevylučuji uměřené zařazení nových liturgií, nejlépe různých denominací.) Stálo by za zvážení další drobné snížení počtu akcí. Zato zlepšení propagace. Chápu ovšem, že při dnešní bezhlavé komercializaci kultury, grantové politiky státních i nestátních institucí a duchovního života společnosti vůbec a při barbarském osekávání finančních prostředků na nekomerční kulturní projekty, a na druhé straně miliardovým hýření jinde se velké záranky dělat nedají.

Velkou slabinou festivalu zůstává ozvučení mluveného slova jak ve Sněmovním sále kroměřížského Arcibiskupského zámku, tak ve sv. Mořici. Bez ozvučení, ale i s ním se mluvené slovo stávalo nesrozumitelným. (Například na paralelně probíhající festivalu Janáčkovy Hukvaldy bylo ozvučení umělců i moderátora v amfiteátru hukvaldské obory oproti minulým ročníkům dokonale – údajně nijak zvlášť technicky a finančně náročné a snadno instalovatelné a demontovatelné.)

Obr. 6 Nicolas Zourabischvili de Peiken s chotí před domem Gustava Mahlera v Olomouci, foto Jan Grossmann

Slabinou festivalu z technických důvodů zůstává také informovanost návštěvníků o změnách v programu koncertů. Změny oznamované na mikrofon manažerkou festivalu před koncertem však byly, zejména pro hůře slyšící, většinou neslyšitelné. Tištěná podoba je jednoznačně vhodnější. Příkladem správného informování byly tištěné programy k některým vystoupením, obzvláště dvoustránkový text ke koncertu *Konvergence* s přesným programem i textem skladeb se zpěvem.

Forfest i přes výhrady zůstává jedinečným a zatím i bezkonkurenčním projektem současné české, evropské a v sondách také světové neliturgické duchovní vážné hudby. Tentokrát bychtěly exhibující, excentrické produkce „*art pour l'art*“, které v minulých ročnících upoutávaly vtípem anebo iritovaly samolibou nonsensuálností. Byli jsme svědky celé řady kompozičně i duchovně velmi zajímavých kompozic. A také vynikajících interpretačních výkonů. Co je důležité, umělci se stávali skutečnými interprety, zapálenými mluvčími tvůrců, jejichž díla si pro svá vystoupení zvolili.

Věřme, že je to předzvěstí doby, kdy se i spirituálně založené skladby, jaké zazněly třeba na letošním festivalu, dostanou ke svým posluchačům a zdomácní i mimo pódia Forfestu.

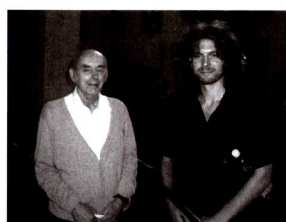

Obr. 2 Daniel a Dolly Kessnerov, foto Václav Vaculovič.

kompoziční a instrumentační techniku, uměleckou a osobnostní vyzrálost autora, svěbytné, typicky emmertovské kompoziční splynutí sakramenta hudby, étosu, éterična i vášně, jednak díky výkonům Emmertových oddaných interpretů – sopranistky Janky Tajovské Krajčovičové, houslového mága Milana Paľy (SR), varhaníka Marka Paľy (SR) a violoncellisty Štěpána Filipka. Každá ze skladeb měla jiskru, ducha, hloubku a obdivuhodnou architekturu. Přesto jako top bych vybral technicky i kompozičně ekvilibristickou *Roušku Veroniky* pro sólové housle a *Hlas plesania a spasenia* pro soprán a housle na vybrané úryvky ze *Žalmu 118* přebásněného do slovenštiny pravděpodobně Milanem Rúfusem (filozofie, pokora, nádherná hudba). Cítil jsem jako symbolické, že těsně předtím, než skladba začala, se roze-

zvučely majestátní svatomořické zvony. Interprety to nerozhodilo. Pokorně a se skloněnou hlavou vyčkali, až majestát dozní, a do posledního zvuku zasadili první tóny velebné Emmertovy skladby. Bylo načasování zvonů do začátku skladby pouhá náhoda? Nebo projev Boží přítomnosti?

Autorský večer onemocnělé Ivany Loudové byl jedinečný také díky skladbám a přesvědčivým, oddaným interpretům. Zaznělo sedm kompozic různé formy, obsazení, duraty, poetiky i určení z rozmezí let 1961–2002. Z prvního, předsametového období bylo jedinečné provedení jednovětého *Smyčcového kvarteta č. 2 Památce Bedřicha Smetany* (výrazové protipóly od tichého, zasněného a prosluněného až k místům divoce rvavým, freneticky vybíčováním; nádherná klenba; interpreti vložili do skladby

Obr. 3 František Emmert a Štěpán Filipěk, foto Jan Grossmann

Obr. 4 William Feasley, foto Václav Vaculovič.

celou svou duší, skvěle dílo propracovali, včetně míst, kde se zdánlivě nic neděje, vše mělo své místo a čas; soubor s primářiem Davidem Danelem se předvedl jako skvěle sehraný, i když Anna Veverková jako sekundistka jen zaskakovala, snad i dýchali společně; závěr byl v naprosté kontemplaci – hráči dokázali zůstat v klidu a napětí do poslední dlouhé sekundy). Stejně skvěle byla zahrána třívětá *Sonáta pro housle a klavír* (líbezná 1. věta s objevujícími se a zanikajícími dynamickými a výrazovými vlnami; silně dramaticky vypjatá 2. věta; prokomponovaná 3. věta s konfliktními plochami kontrastujícími s plochami poetickými a zpěvnými; houslistka Anna Veverková hrála nádherně čistě, rytmicky, výborně frázovala, skvělá technika obou rukou; klavirista Jan Dušek má výbornou techniku, projevil se jako citlivý partner). Z druhého, posttotalitního období mě silně zkoncentrovala *Planeta ptáků II* pro housle a elektroniku věnovaná památce O. Messiaena (elektronika vytvářela zajímavý homogenní zvuk asociující symfonický orchestr, byla prokomponovaným partnerem houslí; housle tvořily spíše krátká barevná jádra; zajímavé místo vytvořila poměrně dlouhá „mezihrová“ plocha samotné elektroniky, k níž se housle připojily zprvu nenápadně, až

daly rozkvést klenuté melodii; zpěv ptáků byl stylizován spíše popisně – kladl jsem si otázku, nakolik skladatelka zamýšlela jejich prepisem napodobit Messiaenův styl).

Z kytarového recitálu Williama Feasleyho (USA) mě velmi zaujala premiérovaná skladba Vojtěcha Mojžíše *Impetus* a kompozice Jose Lezcana *Homenaje a un Cubanaso*.

K recitálu mladičké polské houslistky Anny Zielińskiej za doprovodu elektroniky, kterou si sama obsluhovala, se dá říct jediné: je to všestranně výborně připravená umělkyně s mimořádným vztahem k nejavantgardnější současné hudbě. I když elektronika není pro její moderní projev determinující, péče jen je médiem, které ráda, poučeně a s citem pro míru využívá.

Obr. 5 Anna Zielińska obsluhuje elektroniku, foto Václav Vaculovič.

